

Ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος - Λόγος εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα

Joannes Chrysostomus - In sanctum pascha

α'. Εὐκαιρον σήμερον ἅπαντας ἡμᾶς ἀναβοῆσαι τὸ παρὰ τοῦ μακαρίου Δαυὶδ εἰρημένον· Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου, ἀκουστάς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ; Ἴδου γὰρ ἡμῖν παραγέγονεν ἡ ποθεινὴ καὶ σωτήριος ἑορτὴ, ἡ ἀναστάσιμος ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ τῆς εἰρήνης ὑπόθεσις, ἡ τῆς καταλλαγῆς ἀφορμὴ, ἡ τῶν πολέμων ἀναίρεσις, ἡ τοῦ θανάτου κατάλυσις, ἡ τοῦ διαβόλου ἦττα. Σήμερον ἄνθρωποι τοῖς ἀγγέλοις ἀνεμίγησαν, καὶ οἱ σῶμα περικείμενοι μετὰ τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων λοιπὸν τὰς ὑμνωδίας ἀναφέρουσι. Σήμερον καταλύεται τοῦ διαβόλου ἡ τυραννίς· σήμερον τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου ἐλύθη, τοῦ ἄδου τὸ νίκος ἠφάνισται· σήμερον εὐκαιρον πάλιν εἰπεῖν τὴν προφητικὴν ἐκείνην φωνήν· Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ἄδη, τὸ νίκος; Σήμερον τὰς χαλκᾶς πύλας συνέθλασεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Χριστὸς, καὶ αὐτὸ τοῦ θανάτου τὸ πρόσωπον ἠφάνισε.

Τί δὲ λέγω τὸ πρόσωπον; Αὐτοῦ τὴν προσηγορίαν μετέβαλεν· οὐκ ἔτι γὰρ θάνατος λέγεται, ἀλλὰ κοίμησις καὶ ὕπνος· πρὸ μὲν γὰρ τῆς Χριστοῦ παρουσίας, καὶ τῆς τοῦ σταυροῦ οικονομίας, καὶ αὐτὸ τοῦ θανάτου τὸ ὄνομα φοβερόν ἐτύγχανε. Καὶ γὰρ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος γενόμενος ἀντὶ μεγάλου ἐπιτιμίου τοῦτο κατεδικάζετο

1. Εἶναι κατάλληλη στιγμή σήμερα ν' ἀναφωνήσουμε ὅλοι ἐμεῖς ἐκεῖνο ποῦ εἶπε ὁ μακάριος Δαυὶδ· *«Ποῖός μοιρεὶ νὰ διηγηθεῖ τὴ δύναμη τοῦ Κυρίου, νὰ ἐξυμνήσει ὅλες τίς δόξες του;»* (Ψαλμ. 105, 2). Νὰ λοιπὸν ἔφθασε ἡ ποθητὴ γιὰ μᾶς καὶ σωτήρια ἑορτὴ, ἡ ἀναστάσιμη ἡμέρα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ προϋπόθεση τῆς εἰρήνης, ἡ ἀφορμὴ τῆς συμφιλίωσης, ἡ ἐξαφάνιση τῶν πολέμων, ἡ κατάργηση τοῦ θανάτου, ἡ ἦττα τοῦ διαβόλου. Σήμερα οἱ ἄνθρωποι ἀναμίχθηκαν με τοὺς ἀγγέλους καὶ αὐτοὶ ποῦ ἔχουν σῶμα προσφέρουν τὴ δοξολογία τοὺς μαζί με τίς ἀσώματες δυνάμεις. Σήμερα καταργεῖται ἡ ἐξουσία τοῦ διαβόλου, σήμερα λύθηκαν τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου, ἐξαφανίσθηκε ἡ νίκη τοῦ ἄδη. Σήμερα εἶναι εὐκαιρία νὰ ποῦμε τὰ προφητικὰ ἐκεῖνα λόγια· *«Ποῦ εἶναι, θάνατε, τὸ κεντρί σου; ποῦ εἶναι, ἄδη, ἡ νίκη σου;»* (Α' Κορ. 15, 55). Σήμερα ὁ Κύριός μας ὁ Χριστὸς συνέτριψε τίς χάλκινες πύλες καὶ ἐξαφάνισε τὸν ἴδιο τὸ θάνατο.

Καὶ γιὰτί λέγω τὸν ἴδιο τὸ θάνατο; Ἄλλαξε τὸ ὄνομά του, γιὰτί δὲ λέγεται πιά θάνατος, ἀλλὰ κοίμησις καὶ ὕπνος. Γιατί πρὶν ἀπὸ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴ φροντίδα του γιὰ τὸν ἄνθρωπο με τὴ σταύρωσή Του, ἦταν φοβερό καὶ τὸ ἴδιο τὸ ὄνομα τοῦ θανάτου. Γιατί ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἀφοῦ δημιουργήθηκε, καταδικαζόταν ν' ἀκούει αὐτό, σὰν μιὰ κάποια μεγάλη τιμωρία· *«Τὴν ἡμέρα ποῦ θὰ φάγεις, θὰ πεθάνεις*

ἀκούων· Ἦ δ' ἂν ἡμέρα φαγῆ, θανάτω ἀποθανῆ. Καὶ ὁ μακάριος δὲ Ἰὼβ τούτω τῷ ὀνόματι αὐτὸν προσηγόρευσε, λέγων· Θάνατος ἀνδρὶ ἀνάπαυσις. Καὶ ὁ προφήτης Δαυὶδ ἔλεγε· Θάνατος ἀμαρτωλῶν πονηρός. Οὐ μόνον δὲ θάνατος ἐκαλεῖτο ἡ διάλυσις τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἄδης. Ἄκουε γὰρ τοῦ μὲν πατριάρχου Ἰακώβ λέγοντος· Κατάξτε μετὰ τὴν γῆράς μου μετὰ λύπης εἰς ἄδου· τοῦ δὲ προφήτου πάλιν· Ἐχάνεν ὁ ἄδης τὸ στόμα αὐτοῦ· καὶ πάλιν ἐτέρου προφήτου λέγοντος· Ῥύσεται με ἐξ ἄδου καταβάτου· καὶ πολλαχοῦ εὐρήσεις ἐπὶ τῆς Παλαιᾶς θάνατον καὶ ἄδην καλουμένην τὴν ἐντεῦθεν μετάστασιν. Ἐπειδὴ δὲ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν θυσία προσηνέχθη, καὶ τὰ τῆς ἀναστάσεως προεχώρησε, περιῆρε δὲ τὰς προσηγορίας αὐτὰς ὁ φιλόσοφος Δεσπότης, καὶ καινὴν καὶ ξένην πολιτείαν εἰς τὸν βίον εἰσήγαγε τὸν ἡμέτερον· ἀντὶ γὰρ θανάτου λοιπὸν κοίμησις καὶ ὕπνος λέγεται ἢ ἐντεῦθεν μετάστασις.

Καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον; Ἄκουε αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοιμηται, ἀλλὰ πορεύομαι ἐξυπνίσει αὐτόν. Ὡσπερ γὰρ ἡμῖν εὐκόλον τὸν καθεύδοντα διυπνίσει καὶ διεγείρει, οὕτω καὶ τῷ κοινῷ πάντων ἡμῶν Δεσπότη τὸ ἀναστήσει. Καὶ ἐπειδὴ καινὸν ἦν καὶ ξένον τὸ παρ' αὐτοῦ εἰρημένον, οὐδὲ οἱ μαθηταὶ συνῆκαν τὸ λεχθὲν, μέχρις ὅτου συγκαταβαίνων αὐτῶν τῇ ἀσθενείᾳ, φανερώτερον αὐτὸ εἶρηκε. Καὶ ὁ τῆς οἰκουμένης δὲ διδάσκαλος ὁ μακάριος Παῦλος, γράφων Θεσσαλονικεῦσι φησιν· Οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπησθε, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. Καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ· Ἄρα οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ, ἀπώλοντο. Καὶ πάλιν· Ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ

ὀπωσθήποτε» (Γεν. 2, 17). Καὶ ὁ μακάριος Ἰὼβ μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα τὸν ὀνόμασε, λέγοντας· «Ὁ θάνατος εἶναι ἀνάπαυσις στὸν ἄνθρωπο» (Ἰὼβ 3, 23). Καὶ ὁ προφήτης Δαυὶδ ἔλεγε· «Ὁ θάνατος τῶν ἀμαρτωλῶν εἶναι κακός» (Ψαλμ. 33, 22). Καὶ ὀνομαζόταν ὄχι μόνον θάνατος ὁ χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἄδης. Ἄκουσε λοιπὸν τὸν πατριάρχη Ἰακώβ ποῦ λέγει· «Θὰ κατεβάσετε τὰ γηρατειὰ μου μετὰ τὴν γῆράς μου» (Γεν. 42, 38). Ἄκουσε πάλιν τὸν προφήτη· «Ἄνοιξε πολὺ τὸ στόμα τοῦ ὀπιδου» (Ἠσ. 5, 14). Καὶ ἄκουσε πάλιν ἄλλον προφήτη ποῦ λέγει· «Θὰ με σώσει ἀπὸ τὸν κατώτατο ἄδης» (Ψαλμ. 85 13). Καὶ σὲ πολλὰ σημεῖα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης θὰ βρεῖς νὰ ὀνομάζεται θάνατος καὶ ἄδης ἢ ἀναχώρησις ἀπὸ τὴν παρούσα ζωὴ. Ἄφ' ὅτου ὁμοῦς ὁ Χριστὸς, ὁ Θεὸς μας, προσφέρθηκε θυσία καὶ ἀναστήθηκε, ἐβγαλε ἀπὸ τὴ μέση καὶ αὐτὲς τὶς ὀνομασίες ὁ φιλόσοφος Κύριος καὶ ἔφερε καινούρια καὶ παράξενη συμπεριφορὰ στὴ ζωὴ μας. Γιατὶ ἀντὶ γὰρ θάνατος λέγεται στὸ ἐξῆς κοίμησις καὶ ὕπνος ἢ ἀναχώρησις ἀπὸ τὴν παρούσα ζωὴ.

Καὶ ἀπὸ ποῦ εἶναι φανερὸ αὐτό; Ἄκουσε τὸν ἴδιο τὸ Χριστὸ ποῦ λέγει· «Ὁ φίλος μας Λάζαρος ἔχει κοιμηθεῖ, ὁμοῦς πηγαίνω νὰ τὸν ζυπνήσω» (Ἰω. 11, 11). Ὅπως λοιπὸν εἶναι εὐκόλο σ' ἐμᾶς νὰ ζυπνήσουμε καὶ νὰ σηκώσουμε ἐπάνω ἐκεῖνον ποῦ κοιμᾶται, ἔτσι καὶ στὸν Κύριο ὄλων μας εἶναι εὐκόλο τὸ νὰ ἀναστήσει νεκροῦ. Καὶ ἐπειδὴ ἦταν καινούρια καὶ παράξενα τὰ λόγια του, οὕτε οἱ μαθητὲς τὰ κατάλαβαν, ὥσπου συγκαταβαίνοντας στὴν ἀδυναμία τους τὰ εἶπε πιὸ καθαρά. Καὶ ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, ὁ μακάριος Παῦλος, γράφωντας στοὺς Θεσσαλονικεῖς, λέγει· «Δὲ θέλω νὰ ἔχετε ἀγνοία γὰρ ἐκεῖνους ποῦ ἔχουν κοιμηθεῖ, γὰρ νὰ μὴ λυπᾶστε, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ποῦ δὲν ἔχουν ἐλπίδα» (Α' Θεσ. 4, 13). Καὶ ἀλλοῦ πάλιν· «Συνεπῶς καὶ ἐκεῖνοι ποῦ κοιμήθηκαν μετὰ τὴν πίστη στὸ Χριστό, χάθηκαν» (Α' Κορ.

περιλειπόμενοι, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας. Καὶ ἐτέρωθι πάλιν· Εἰ γὰρ πιστεύομεν, ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τοὺς κοιμηθέντας ἄξει σὺν αὐτῷ.

β'. Εἶδες πανταχοῦ λοιπὸν κοίμησιν καὶ ὕπνον τὸν θάνατον καλούμενον; καὶ τὸν πρὸ τούτου φοβερὸν ἔχοντα τὸ πρόσωπον, νῦν εὐκαταφρόνητον μετὰ τὴν ἀνάστασιν γινόμενον; Εἶδες λαμπρὸν τῆς ἀναστάσεως τὸ τρόπαιον; Διὰ ταύτην ἡμῖν τὰ μυρία ἀγαθὰ εἰσενήνεκται· διὰ ταύτην ἢ τῶν δαιμόνων ἀπάτη κατελύθη· διὰ ταύτην καταγελωῶμεν θανάτου· διὰ ταύτην ὑπερορῶμεν τῆς παρουσίας ζωῆς· διὰ ταύτην πρὸς τὴν τῶν μελλόντων ἐπιθυμίαν ἐπειγόμεθα· διὰ ταύτην, σῶμα περικείμενοι, οὐδὲν ἔλαττον τῶν ἀσωμάτων ἔχομεν, ἐὰν βουλώμεθα. Σήμερον ἡμῶν τὰ λαμπρὰ νικητήρια γέγονε· σήμερον ἡμῶν ὁ Δεσπότης τὸ κατὰ τοῦ θανάτου τρόπαιον στήσας, καὶ τοῦ διαβόλου τὴν τυραννίδα καταλύσας, τὴν διὰ τῆς ἀναστάσεως ὁδὸν εἰς σωτηρίαν ἐχαρίσατο. Πάντες τοίνυν χαίρωμεν, σκιρτῶμεν, ἀγαλλώμεθα. Εἰ γὰρ καὶ ὁ Δεσπότης ἡμῶν ἐνίκησε καὶ τὸ τρόπαιον ἔστησεν, ἀλλὰ κοινὴ καὶ ἡμῶν ἡ εὐφροσύνη καὶ ἡ χαρὰ. Διὰ γὰρ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν πάντα εἰργάσατο· καὶ δι' ὧν ἡμᾶς κατεπάλαισεν ὁ διάβολος, διὰ τούτων αὐτοῦ περιεγένετο ὁ Χριστός.

Αὐτὰ τὰ ὄπλα ἔλαβε, καὶ τούτοις αὐτὸν κατηγωνίσαστο· καὶ πῶς, ἄκουε. Παρθένος καὶ ξύλον καὶ θάνατος τῆς ἡμετέρας ἥττης γέγονε τὰ σύμβολα. Καὶ γὰρ παρθένος ἦν ἡ Εὐὰ· οὐδέπω γὰρ ἄνδρα ἐγένωσκεν, ὅτε τὴν ἀγάπην ὑπέμεινε· ξύλον ἦν τὸ δένδρον· θάνατος τὸ ἐπιτίμιον τὸ κατὰ τοῦ Ἀδάμ. Εἶδες πῶς παρθένος καὶ ξύλον καὶ θάνατος γέγονεν ἡμῖν τῆς ἥττης τὰ σύμβολα; Ὅρα

15, 18). Καὶ πάλιν· «Ἐμεῖς οἱ ζωντανοί, ποὺ ἀπομείναμε στὴ ζωὴ, δὲ θὰ προφθάσωμε ἐκείνους ποὺ κοιμήθηκαν» (Α' Θεσ. 4, 15). Καὶ ἄλλοῦ πάλιν λέγει· «Γιατὶ ἂν πιστεύομε καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς πέθανε καὶ ἀναστήθηκε, ἔτσι πρέπει νὰ πιστεύομε ὅτι ὁ Θεὸς θὰ φέρει μαζί του ἐκείνους ποὺ κοιμήθηκαν» (Α' Θεσ. 4, 14).

2. Εἶδες ὅτι παντοῦ ἀπὸ τότε ὁ θάνατος ὀνομάζεται κοίμησις καὶ ὕπνος; καὶ ὅτι ἐκεῖνος ποὺ πρὶν εἶχε φοβερὸ ὄνομα, τώρα γίνεται εὐκαταφρόνητος μετὰ τὴν ἀνάστασιν; Εἶδες ὅτι εἶναι λαμπρὸ τὸ τρόπαιον τῆς ἀνάστασης; Μὲ αὐτὴν ἔχουν ἔρθει σ' ἐμᾶς τὰ ἄπειρα ἀγαθὰ, μὲ αὐτὴν διαλύθηκε ἡ ἀπάτη τῶν δαιμόνων, μὲ αὐτὴν περιγελοῦμε τὸ θάνατο. Μὲ τὴν ἀνάστασιν περιφρονοῦμε τὴν παρούσα ζωὴ, μὲ αὐτὴν ἐπιθυμοῦμε σφοδρὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. Μὲ αὐτὴν, ἐνῶ ἔχομε σῶμα, δὲν ἔχομε τίποτε λιγότερο ἀπὸ τίς ἀσώματες δυνάμεις, ἐὰν θέλομε.* Σήμερα ἐγινε ἡ λαμπρὴ μας νίκη. Σήμερα ὁ Κύριός μας, ἀφοῦ ἔστησε τὸ τρόπαιον τῆς νίκης του ἐναντίον τοῦ θανάτου καὶ διέλυσε τὴν ἐξουσία τοῦ διαβόλου, μᾶς χάρισε μὲ τὴν ἀνάστασιν του τὸ δρόμο γιὰ τὴ σωτηρία μας. Ἄς χαιρόμαστε λοιπὸν ὅλοι, ἅς χορευοῦμε, ἅς εὐφραϊνόμαστε. Γιατί, ἂν καὶ ὁ Κύριός μας νίκησε καὶ ἔστησε τὸ τρόπαιον, εἶναι δικὴ μας ὁμῶς ἡ εὐφροσύνη καὶ ἡ χαρὰ. Γιατί ὅλα τὰ ἔκαμε γιὰ τὴν δικὴ μας σωτηρία, καὶ μὲ ἐκεῖνα τὰ μέσα ποὺ μᾶς πολέμησε ὁ διάβολος, μὲ τὰ ἴδια τὸν νίκησε ὁ Χριστός.

Τὰ ἴδια τὰ ὄπλα πῆρε ὁ Χριστός, καὶ μὲ αὐτὰ τὸν νίκησε. Καὶ ἄκουσε μὲ ποιοὺ τρόπο. Ἡ παρθένος καὶ τὸ ξύλον καὶ ὁ θάνατος ἦταν τὰ σύμβολα τῆς ἥττας μας. Καὶ πράγματι ἡ Εὐὰ ἦταν παρθένος, ἀφοῦ δὲ γνώριζε ἀκόμη ἄνδρα, ὅταν ἐξαπατήθηκε. Ξύλον ἦταν τὸ δένδρον, θάνατος ἡ τιμωρία στὸν Ἀδάμ. Εἶδες πῶς τὰ σύμβολα τῆς ἥττας μας ἦταν παρθένος καὶ ξύλον καὶ θάνατος; Πρόσεχε

τοίνυν πῶς καὶ τῆς νίκης αὐτὰ πάλιν γέγονε παραίτια. Ἀντὶ τῆς Εὐας ἢ Μαρίας· ἀντὶ τοῦ ξύλου τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ, τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ· ἀντὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδάμ, ὁ Δεσποτικὸς θάνατος. Εἶδες δι' ὧν ἐνίκησε, διὰ τούτων αὐτὸν ἠττώμενον; Περὶ τὸ δένδρον κατηγωνίσαστο τὸν Ἀδάμ ὁ διάβολος· περὶ τὸν σταυρὸν κατεπάλασε τὸν διάβολον ὁ Χριστός. Κάκεινο μὲν τὸ ξύλον εἰς ἄδην ἔπεμπε, τοῦτο δὲ τὸ ξύλον, τὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ τοὺς ἀπελθόντας ἐκ τοῦ ἄδου πάλιν ἀνεκαλεῖτο· κάκεινο μὲν καθάπερ αἰχμάλωτον καὶ γυμνὸν ἔκρυπτε τὸν ἠττηθέντα, τοῦτο δὲ τὸν νικητὴν γυμνὸν προσηλωμένον ἐφ' ὑψηλοῦ πᾶσιν ἐδείκνυ. Καὶ θάνατος ὁ μὲν καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν κατέκρινεν· ὁ δὲ καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀνέστησεν ἀληθῶς. Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου, ἀκουστάς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ; Ἀπὸ θανάτου γεγονάμεν ἀθάνατοι, ἀπὸ πτώσεως ἀνέστημεν, ἀπὸ ἠττήματος κατέστημεν νικηταί.

γ'. Ταῦτα τοῦ σταυροῦ τὰ κατορθώματα, ταῦτα τῆς ἀναστάσεως μεγίστη ἀπόδειξις. Σήμερον ἄγγελοι σκιρτῶσι, καὶ πᾶσαι αἱ οὐράναι δυνάμεις ἀγάλλονται, συνηδόμεναι ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ κοινοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Εἰ γὰρ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῶ μετανοοῦντι χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῶ καὶ ἐπὶ γῆς, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῆς οἰκουμένης. Σήμερον τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν, τῆς τοῦ διαβόλου τυραννίδος ἐλευθέρωσας, πρὸς τὴν προτέραν εὐγένειαν ἐπανήγαγεν. Ὅταν γὰρ ἴδω τὴν ἀπαρχὴν τὴν ἐμὴν οὕτω τοῦ θανάτου περιγεγενημένην, οὐκ ἔτι δέδοικα, οὐκ ἔτι φρίττω τὸν πόλεμον· οὐδὲ πρὸς τὴν ἀσθένειαν ὀρῶ τὴν ἐμαυτοῦ, ἀλλ' ἐννοῶ τοῦ μέλλοντός μοι συμμαχεῖν τὴν ἄφατον δύναμιν. Ὁ γὰρ τῆς τοῦ θανάτου τυραννίδος

λοιπὸν πῶς αὐτὰ ἐγίναν πάλιν τὰ σύνεργα τῆς νίκης μας. Στὴ θέσῃ τῆς Εὐας εἶναι ἢ Μαρία. Στὴ θέσῃ τοῦ ξύλου γιὰ τὴ γνώση τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, εἶναι τὸ ξύλο τοῦ σταυροῦ. Στὴ θέσῃ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδάμ, εἶναι ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου. Εἶδες ὅτι μ' αὐτὰ ποῦ μας νίκησε, μὲ τὰ ἴδια νικήθηκε; Κοντὰ στὸ δένδρο νίκησε τὸν Ἀδάμ ὁ διάβολος. Κοντὰ στὸ σταυρὸ νίκησε τὸν διάβολο ὁ Χριστός. Καὶ τὸ ξύλο ἐκεῖνο ἔστειλε στὸν ἄδη, τὸ ξύλο ὅμως αὐτό, δηλαδὴ τὸ ξύλο τοῦ σταυροῦ, ξανάφερε πάλιν ἀπὸ τὸν ἄδη καὶ αὐτοὺς ποῦ πέθαναν. Καὶ ἐκεῖνο ἔκρυβε τὸν νικημένο σὰν αἰχμάλωτο καὶ γυμνὸ, αὐτὸ ὅμως ἔδειχνε σ' ὅλους τὸν νικητὴ γυμνὸ, καρφωμένο στὰ ψηλά. Καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἀδάμ καταδίκασε καὶ αὐτοὺς ποῦ ἔζησαν ὕστερα ἀπὸ αὐτόν, ὁ θάνατος ὅμως τοῦ Χριστοῦ ἀνάστησε πραγματικὰ καὶ αὐτοὺς ποῦ ἔζησαν πρὶν ἀπὸ αὐτόν. «Ποιὸς μπορεῖ νὰ διηγηθεῖ τὴ δύναμη τοῦ Κυρίου, νὰ ἐξυμνήσει ὅλες τὶς δόξες του;». Ἀπὸ θνητοὶ ἔχουμε γίνει ἀθάνατοι, ἀπὸ νεκροὶ ἀναστηθήκαμε, ἀπὸ νικημένοι γίναμε νικητές.

3. Αὐτὰ εἶναι τὰ κατορθώματα τοῦ σταυροῦ, αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴν πιὸ μεγάλη ἀπόδειξη τῆς ἀνάστασης. Σήμερα χορεύουν οἱ ἄγγελοι καὶ ἀγάλλονται ὅλες οἱ οὐράνιες δυνάμεις, ἐπειδὴ χαίρονται γιὰ τὴ σωτηρία ὅλου τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Γιατί, ἂν γίνεται χαρὰ στὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ, ὅταν μετανοεῖ ἓνας ἀμαρτωλός, πολὺ περισσότερο θὰ γίνεται γιὰ τὴ σωτηρία ὅλης τῆς οἰκουμένης. Σήμερα ἀφοῦ ἐλευθέρωσε τὸ ἀνθρώπινο γένος ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ διαβόλου, τὸ ξανάφερε στὴν προηγούμενη τιμητικὴ τοῦ θέσῃ. Ὅταν λοιπὸν δῶ ὅτι ἡ ἐκλεκτὴ προσφορὰ μας νίκησε τόσο πολὺ τὸ θάνατο, δὲ φοβοῦμαι πιά, δὲν τρέμω πιά τὸν πόλεμο. Οὔτε βλέπω στὴν ἀδυναμία μου, ἀλλὰ προσέχω στὴν ἀνέκφραστη δύναμη ἐκεῖνου ποῦ πρόκειται νὰ γίνει σύμμαχός μου. Γιατί ἐκεῖνος ποῦ νίκησε τὴν ἐξουσία τοῦ θανάτου καὶ τοῦ

περιγεγόμενος, και πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν ἀφελόμενος, τί λοιπὸν οὐκ ἐργάζεται περὶ τὸ ὁμογενές, και οὗ τὴν μορφήν ἀναλαβεῖν διὰ πολλὴν φιλάνθρωπιαν κατηξίωσε, και διὰ ταύτης τὴν πρὸς τὸν διάβολον πάλην ποιήσασθαι; Σήμερον χαρὰ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης και εὐφροσύνη πνευματικῆ. Σήμερον και τῶν ἀγγέλων ὁ δῆμος και πασῶν τῶν ἄνω δυνάμεων ὁ χορὸς διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν ἀγάλλονται.

Ἐννόησον τοῖνυν, ἀγαπητὲ, χαρᾶς μέγεθος, ὅτι και αἱ ἄνω δυνάμεις ἡμῖν συνεορτάζουσι· συγχαίρουσι γὰρ τοῖς ἡμετέροις ἀγαθοῖς. Και γὰρ εἰ και ἡμετέρα ἡ χάρις ἢ παρὰ τοῦ Δεσπότη, ἀλλὰ και ἐκείνων ἢ ἡδονῆ. Διὰ τοῦτο οὐκ ἐπαισχύνονται ἡμῖν συνεορτάσαι. Και τί λέγω, ὅτι οἱ σύνδουλοι ἡμῖν οὐκ ἐπαισχύνονται συνεορτάσαι; Αὐτὸς ὁ Δεσπότης αὐτῶν τε και ἡμῶν οὐκ ἐπαισχύνεται ἡμῖν συνεορτάσαι. Τί δὲ εἶπον, οὐκ ἐπαισχύνεται; Και ἐπιθυμεῖ συνεορτάσαι ἡμῖν. Πόθεν τοῦτο δῆλον; Ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος; Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ Πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν· εἰ δὲ τὸ Πάσχα ἐπεθύμησε φαγεῖν, και συνεορτάσαι δηλονότι. Ὅταν οὖν ἴδῃς μὴ μόνον ἀγγέλους και πάντων τῶν οὐρανίων δυνάμεων τὸν δῆμον, ἀλλὰ και αὐτὸν τὸν Δεσπότην τῶν ἀγγέλων ἡμῖν συνεορτάζοντα, τί σοι λείπεται λοιπὸν εἰς εὐφροσύνης λόγον; Μηδεὶς τοῖνυν ἔστω κατηφῆς σήμερον διὰ τὴν πενίαν· ἐορτὴ γὰρ ἔστι πνευματικῆ.

Μηδεὶς πλούσιος ἐπαιρέσθω διὰ τὸν πλοῦτον· οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῶν χρημάτων εἰσενεγκεῖν εἰς τὴν ἐορτὴν ταύτην δύναται. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν ἐορτῶν, τῶν βιωτικῶν λέγω, ἔνθα πολλὴ ἢ φαντασία και τῆς ἔξωθεν περιβολῆς, και τῆς ἐν τῇ τραπέζῃ πολυτελείας,

ἀφαίρεσε ὅλη του τὴ δύναμη, τί δὲ θὰ κάμνει στὸ ἐξῆς γιὰ τὸ γένος ποὺ εἶναι ὁμοιοῦ του, τὴ μορφή του ὁποῖου ἀπὸ τὴ μεγάλη του φιλάνθρωπία θεώρησε ἄξιο νὰ πάρει, και μ' αὐτὴν νὰ παλέψει μετὰ τὸν διάβολο; Σήμερα παντοῦ στὴν οἰκουμένη ἐπικρατεῖ χαρὰ και πνευματικὴ εὐφροσύνη. Σήμερα ὅλοι οἱ ἄγγελοι και ὅλες οἱ οὐράνιες δυνάμεις ἀγάλλονται γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

Σκέψου λοιπὸν, ἀγαπητὲ μου, πόσο μεγάλη εἶναι ἡ χαρὰ, ἀφοῦ και οἱ οὐράνιες δυνάμεις ἐορτάζουν μαζί μας, γιὰτὶ χαίρονται μαζί μας γιὰ τὰ δικά μας ἀγαθὰ. Γιατὶ ἂν και εἶναι δικὴ μας ἢ χάρις ποὺ ἔδωσε ὁ Κύριος, εἶναι ὅμως και δικὴ τους ἢ εὐχαρίστηση. Γι' αὐτὸ δὲν ντρέπονται νὰ ἐορτάσουν μαζί μας. Και γιὰτὶ λέγω, ὅτι οἱ σύνδουλοι μας δὲν ντρέπονται νὰ ἐορτάσουν μαζί μας; Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ποὺ εἶναι δικός τους και δικός μας, δὲν ντρέπεται νὰ ἐορτάσει μαζί μας. Και γιὰτὶ εἶπα, δὲν ντρέπεται; Αὐτὸς μάλιστα ἐπιθυμεῖ νὰ ἐορτάσει μαζί μας. Ἀπὸ ποῦ εἶναι φανερὸ αὐτό; Ἄκουσε τὸν ἴδιο ποὺ λέγει· «Ἐπιθύμησα πολὺ νὰ φάγω αὐτὸ τὸ Πάσχα μαζί σας» (Λουκ. 22, 15). Ἐάν ὅμως ἐπιθύμησε νὰ φάγει τὸ Πάσχα, εἶναι φανερὸ ὅτι ἐπιθυμεῖ και νὰ ἐορτάσει μαζί μας. Ὅταν λοιπὸν βλέπεις ὅτι ὄχι μόνον οἱ ἄγγελοι και ὅλες οἱ οὐράνιες δυνάμεις, ἀλλὰ και ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων ἐορτάζει μαζί μας, τί σοῦ λείπει πιά γιὰ νὰ χαίρεσαι πολὺ; Κανένας λοιπὸν ἄς μὴν εἶναι θλιμμένος σήμερα ἐξ αἰτίας τῆς φτώχειας του, γιὰτὶ σήμερα εἶναι ἐορτὴ πνευματικῆ.

Ἄς μὴν ὑπερηφανεύεται κανένας πλούσιος γιὰ τὸν πλοῦτο του, γιὰτὶ δὲν μπορεῖ νὰ προσφέρει τίποτε στὴν ἐορτὴ αὐτὴ ἀπὸ τὰ χρήματά του. Στὶς ἐορτὲς βέβαια ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐννοῶ τὶς κοσμικὲς, ὅπου γίνεται μεγάλη ἐπίδειξη και τῆς ἐξωτερικῆς περιβολῆς και τῆς πολυτελείας στὰ τραπέζια, δικαιολογημένα ἐκεῖ θὰ εἶναι ὁ φτωχὸς στενοχωρημένος και θλιμμένος, και ὁ

εικότως ἐκεῖ ὁ μὲν πένης ἐν ἀθυμία καὶ κατηφεία ἔσται, ὁ δὲ πλούσιος ἐν ἡδονῇ καὶ φαιδρότητι. Τί δήποτε; Ὅτι ὁ μὲν λαμπρὰν ἐσθῆτα περιβάλλεται, καὶ πλουσιωτέραν παρατίθεται τὴν τράπεζαν· ὁ δὲ πένης ὑπὸ τῆς πενίας κωλύεται τὴν αὐτὴν φιλοτιμίαν ἐπιδείξασθαι. Ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλὰ πᾶσα αὕτη ἢ ἀνωμαλία ἐκποδῶν, μία δὲ τράπεζα καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι, καὶ δούλῳ καὶ ἐλευθέρῳ. Κἂν πλούσιος ᾗς, οὐδὲν πλεονάζεις τοῦ πένητος· κἂν πένης ᾗς, οὐδὲν ἔλαττον ἔξεις τοῦ πλουσίου, οὐδὲ διὰ τὴν πενίαν ἐλαττοῦταί σου τὰ τῆς εὐωχίας τῆς πνευματικῆς· θεία γάρ ἐστὶν ἡ χάρις, καὶ οὐκ εἶδε προσώπων διαφοράν. Καὶ τί λέγω, πλουσίῳ καὶ πένητι ἢ αὐτὴ τράπεζα πρόκειται; Καὶ αὐτῷ τῷ τὸ διάδημα περικειμένῳ, καὶ τὴν ἀλουργίδα ἔχοντι, τῷ τὴν ἐξουσίαν τῆς οἰκουμένης ἀνηρημένῳ, καὶ τῷ πτωχῷ τῷ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθημένῳ, μία τράπεζα πρόκειται.

Τοιαῦτα γὰρ τὰ δῶρα τὰ πνευματικά· οὐ τοῖς ἀξιώμασι διαιρεῖ τὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει καὶ τῇ γνώμῃ. Μετὰ τῆς αὐτῆς παρρησίας καὶ τιμῆς καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πτωχὸς πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν καὶ κοινωνίαν τῶν θείων τούτων μυστηρίων ὁρμῶσι. Καὶ τί λέγω, μετὰ τῆς αὐτῆς τιμῆς; Πολλάκις ὁ πένης μετὰ πλείονος τῆς παρρησίας. Τί δήποτε; Ὅτι ὁ μὲν βασιλεὺς κυκλούμενος πραγμάτων φροντίσι, καὶ ὑπὸ πολλῶν περιστάσεων περιστοιχιζόμενος, ὥσπερ ἐν πελάγει τυγχάνων, οὕτω πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ἐπαλλήλων κυμάτων περιρῥαντίζεται, καὶ πολλὰ προστρίβεται τὰ ἀμαρτήματα· ὁ δὲ πένης, πάντων τούτων ἀπηλλαγμένος, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀναγκαίας μόνης φροντίζων τροφῆς, καὶ τὸν ἀπράγμονα καὶ ἡσύχιον βίον μετιῶν, ὥσπερ ἐν λιμένι καὶ γαλήνῃ καθήμενος,

πλούσιος χαρούμενος καὶ εὐχαριστημένος. Γιατί ὁμῶς; Γιατί ὁ πλούσιος φορᾷ λαμπρὰ ροῦχα καὶ προσφέρει πλουσιότερο τραπέζι, ὁ φτωχὸς ὁμῶς ἐμποδίζεται ἀπὸ τῆ φτώχεια τοῦ νὰ δείξει τὴν ἴδια γενναιοδωρία. Ἐδῶ ὁμῶς δὲ συμβαίνει τίποτε τέτοιο, ἀλλὰ λείπει κάθε τέτοια διάκριση καὶ ὑπάρχει ἓνα τραπέζι καὶ γιὰ τὸν πλούσιο καὶ γιὰ τὸ φτωχό, καὶ γιὰ τὸ δοῦλο καὶ γιὰ τὸν ἐλεύθερο. Καὶ ἂν εἶσαι πλούσιος, δὲν ἔχεις τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὸ φτωχό. Καὶ ἂν εἶσαι φτωχός, δὲν ἔχεις τίποτε λιγότερο ἀπὸ τὸν πλούσιο, οὔτε θὰ ἐλαττωθεῖ ἡ πνευματικὴ σου εὐωχία ἐξ αἰτίας τῆς φτώχειας σου. Γιατί ἡ χάρις εἶναι τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ξεχωρίζει τὰ πρόσωπα. Καὶ γιατί λέγω, ὅτι τὸ ἴδιο τραπέζι βρίσκεται μπροστὰ στὸν πλούσιο καὶ στὸ φτωχό; Καὶ σ' αὐτὸν ποῦ ἔχει τὸ βασιλικὸ στέμμα καὶ φορᾷ τὴ βασιλικὴ πορφύρα, ποῦ ἔχει ἀναλάβει τὴν ἐξουσία τῆς οἰκουμένης, καὶ στὸ φτωχό ποῦ κάθεται γιὰ ἐλεημοσύνη, ὑπάρχει τὸ ἴδιο τραπέζι.

Τέτοια λοιπὸν εἶναι τὰ πνευματικὰ δῶρα. Δὲ διαιροῦν τὴν κοινωνία ἀνάλογα μὲ τὴν διάθεση καὶ τὴν σκέψιν τοῦ καθενός. Μὲ τὸ ἴδιο θάρρος καὶ τὴν ἴδια τιμὴ ὁρμῶν καὶ ὁ βασιλιάς καὶ ὁ φτωχὸς γιὰ ν' ἀπολαύσουν καὶ νὰ κοινωνήσουν τὰ θεῖα αὐτὰ μυστήρια. Καὶ γιατί λέγω, μὲ τὴν ἴδια τιμὴ; Πολλές φορές ὁ φτωχὸς ἔρχεται μὲ περισσότερο θάρρος. Γιατί λοιπὸν γίνεται αὐτό; Γιατί τὸ βασιλιά, ποῦ εἶναι κυκλωμένος ἀπὸ φροντίδες καὶ περιστοιχισμένος ἀπὸ πολλὰ ζητήματα, σὰν νὰ εἶναι μέσα σὲ πέλαγος, ἔτσι ἀπὸ παντοῦ τὸν κτυποῦν τὰ κύματα συνεχῶς καὶ τὸν καταστρέφουν τὰ πολλὰ ἀμαρτήματα. Ὁ φτωχὸς ὁμῶς, ἀπαλλαγμένος ἀπ' ὅλα αὐτά, καὶ φροντίζοντας μόνο γιὰ τὴν ἀπαραίτητη τροφή του, καὶ κάμνοντας μιὰ ἀμέριμνη καὶ ἡσυχὴ ζωὴ, σὰν νὰ κάθεται σὲ λιμάνι καὶ γαλήνῃ, πλησιάζει μὲ πολλὴ εὐλάβεια τὸ τραπέζι.

μετά πολλῆς τῆς εὐλαβείας τῆ τραπέζῃ πρόσεισι.

δ'. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐτέρων πολλῶν ἀθυμίας διάφοροι τίκτονται τοῖς περὶ τὰς βιωτικὰς ἐορτὰς ἠσυχολημένοις. Πάλιν γὰρ ἐκεῖ μὲν πένης ἐν κατηφείᾳ, ὁ δὲ πλούσιος ἐν φαιδρότητι, οὐ διὰ τὴν τράπεζαν μόνην, καὶ τὴν πολυτέλειαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἱμάτια τὰ φαιδρὰ, καὶ τῆς ἐσθῆτος τὴν φαντασίαν. Ὅπερ γοῦν ἐπὶ τῆς τραπέζης πάσχουσι, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἱματίων ὑπομένουσιν. Ὅταν οὖν ἴδῃ τὸν πλούσιον ὁ πένης πολυτελεστέραν περιβεβλημένον στολὴν, ἐπλήγη τῇ ὀδύνη, ἐταλάνισεν ἑαυτὸν, μυρία ἐπηράσατο. Ἐνταῦθα δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἀθυμία ἀνήρηται· ἐν γὰρ ἅπασιν ἐστὶν ἱμάτιον τὸ ἔνδυμα τὸ σωτήριον· καὶ βοᾷ Παῦλος λέγων· Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε.

Μὴ τοίνυν κατασχύνωμεν τὴν τοιαύτην ἐορτὴν, παρακαλῶ, ἀλλὰ ἄξιον φρόνημα τῶν δεδωρημένων ἡμῖν παρὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος ἀναλάβωμεν. Μὴ μέθη καὶ ἀδηφαγία ἑαυτοὺς ἐκδώσωμεν, ἀλλ' ἐννοήσαντες τοῦ ἡμετέρου Δεσπότη τὴν φιλοτιμίαν, καὶ ὅτι καὶ πλουσίους καὶ πένητας ὁμοίως ἐτίμησε καὶ δούλους καὶ ἐλευθέρους, καὶ εἰς πάντας κοινήν τὴν δωρεὰν ἐξέχεεν, ἀμειψώμεθα τὸν εὐεργέτην τῆς περὶ ἡμᾶς εὐνοίας· ἀμοιβὴ δὲ ἀρκοῦσα πολιτεία ἀρέσκουσα, καὶ ψυχὴ νήφουσα καὶ διεγερμένη. Αὕτη ἡ ἐορτὴ καὶ πανήγυρις οὐ χρημάτων δεῖται, οὐ δαπάνης, ἀλλὰ προαιρέσεως μόνης καὶ διανοίας καθαρᾶς. Οὐδὲν σωματικὸν ἐστὶν ἐντεῦθεν ὠνήσασθαι, ἀλλὰ πάντα πνευματικά· ἀκρόασιν θείων λογίων, εὐχὰς Πατέρων, εὐλογίας ἱερέων, τῶν θείων καὶ ἀπορρήτων μυστηρίων τὴν κοινωνίαν, εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν, καὶ πνευματικὰ δῶρα καὶ ἄξια τῆς τοῦ

4. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα προέρχονται διάφορες στενοχώριες σ' ἐκείνους ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὶς κοσμικὰς ἐορτὰς. Γιατὶ ἐκεῖ πάλι ὁ φτωχὸς εἶναι στενοχωρημένος καὶ ὁ πλούσιος χαρούμενος, ὄχι μόνον γιὰ τὸ τραπέζι καὶ τὴν πολυτέλεια, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ πολυτελῆ ροῦχα καὶ τὴ φανταστικὴ ἐμφάνισή τους. Ἐκεῖνο λοιπὸν ποὺ παθαίνουν στὸ τραπέζι, αὐτὸ παθαίνουν καὶ στὰ ροῦχα. Ὅταν λοιπὸν δεῖ τὸν πλούσιον ὁ φτωχὸς νὰ φορᾷ πολυτελέστερη στολή, τὸν κυριεύει μεγάλη λύπη, θεωρεῖ τὸν ἑαυτοῦ του δυστυχισμένο, ξεστομίζει πολλές κατάρεις. Ἐδῶ ὅμως καὶ αὐτὴ ἡ στενοχώρια ἐξαφανίζεται, γιατί ἓνα εἶναι τὸ ἔνδυμα τῆς σωτηρίας γιὰ ὅλους. Καὶ φωνάζει ὁ Παῦλος λέγοντας· «Ὅσοι βαπτισθήκατε στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ντυθήκατε τὸ Χριστό» (Γαλ. 3, 27).

Ἄς μὴν προσβάλλουμε λοιπὸν αὐτὴν τὴν ἐορτὴν, σὰς παρακαλῶ, ἀλλὰ ἄς ἀποκτήσουμε φρόνημα ἄξιο ἐκείνων ποὺ μᾶς δώρησε ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ. Ἄς μὴν παραδοθοῦμε στὴ μέθη καὶ στὴν πολυφαγία, ἀλλ' ἀφοῦ κατανοήσουμε τὴ γενναιοδωρία τοῦ Κυρίου μας, καὶ ὅτι τίμησε τὸ ἴδιο καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς δούλους καὶ τοὺς ἐλεύθερους, καὶ ἔστειλε σ' ὅλους τὴν ἴδια χάρις, ἄς ἀμείψουμε τὸν εὐεργέτη γιὰ τὴν ἀγάπη του ποὺ δείχνει σ' ἐμᾶς. Καὶ ἀμοιβὴ ἱκανοποιητικὴ εἶναι συμπεριφορὰ ποὺ ἀρέσει σ' Αὐτὸν καὶ ψυχὴ νηφάλια καὶ ἄγρυπνη. Αὕτη ἡ ἐορτὴ καὶ πανήγυρις δὲ χρειάζεται χρήματα, οὔτε ἐξοδα, ἀλλὰ διάθεση μόνον καὶ καθαρὴ σκέψη. Τίποτε τὸ ὑλικὸ δὲν μπορούμε νὰ ὠφεληθοῦμε ἐδῶ, ἀλλ' ὅλα τὰ πνευματικά, τὴν ἀκρόαση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, τὶς εὐχὰς τῶν πατέρων, τὶς εὐλογίες τῶν ἱερέων, τὴν κοινωνία τῶν θείων καὶ ἀπόρρητων μυστηρίων, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ὁμόνοια, καὶ δῶρα πνευματικὰ καὶ ἄξια τῆς γενναιοδωρίας ἐκείνου ποὺ τὰ δωρίζει.

δωρουμένου φιλοτιμίας.

Ἐορτάσωμεν τοίνυν τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐν ἣ ἀνέστη ὁ Κύριος. Ἀνέστη γὰρ, καὶ τὴν οἰκουμένην ἑαυτῷ συνανέστησε. Καὶ αὐτὸς μὲν ἀνέστη, τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου διαρρήξας· ἡμᾶς δὲ ἀνέστησε, τὰς σειρὰς τῶν ἡμετέρων ἀμαρτιῶν διαλύσας. Ἦμαρτεν ὁ Ἀδὰμ, καὶ ἀπέθανεν· οὐχ ἡμαρτεν ὁ Χριστὸς, καὶ ἀπέθανε. Καινὸν καὶ παράδοξον· ἐκεῖνος ἡμαρτε, καὶ ἀπέθανεν· οὗτος οὐχ ἡμαρτε, καὶ ἀπέθανε. Τίνος ἕνεκεν, καὶ διὰ τί; Ἴνα ὁ ἀμαρτῶν καὶ ἀποθανόντων, διὰ τοῦ μὴ ἀμαρτόντος καὶ ἀποθανόντος δυνηθῆ τῶν θανάτου δεσμῶν ἐλευθερωθῆναι. Οὕτω πολλάκις καὶ ἐπὶ τῶν τὰ χρήματα ὀφειλόντων γίνεται· ὀφείλει τίς τινα ἀργύριον, καὶ οὐκ ἔχει καταβαλεῖν, καὶ διὰ τοῦτο κατέχεται· ἄλλος οὐκ ὀφείλων, δυνάμενος δὲ καταβαλεῖν, καταθείς ἀπέλυσε τὸν ὑπεύθυνον. Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀδὰμ γέγονε, καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ. Ὁφείλεν ὁ Ἀδὰμ τὸν θάνατον, καὶ κατείχετο ὑπὸ τοῦ διαβόλου· οὐκ ὤφειλεν ὁ Χριστὸς, οὐδὲ κατείχετο· ἦλθε δὲ καὶ κατέβαλε τὸν θάνατον ὑπὲρ τοῦ κατεχομένου, ἵνα ἐκείνους ἀπολύσῃ τῶν τοῦ θανάτου δεσμῶν. Εἶδες τῆς ἀναστάσεως τὰ κατορθώματα; εἶδες τοῦ Δεσπότη τὴν φιλανθρωπίαν; εἶδες μέγεθος κηδεμονίας;

Μὴ τοίνυν ἀγνώμονες γινώμεθα περὶ τὸν οὕτως εὐεργέτην, μηδὲ ἐπειδὴ ἡ νηστεία παρηλθε, ῥαθυμότεροι καταστῶμεν· ἀλλὰ νῦν μᾶλλον ἢ πρότερον πλείονα τῆς ψυχῆς ποιῶμεθα τὴν ἐπιμέλειαν, ἵνα μὴ τῆς σαρκὸς παινομένης, αὕτη ἀσθενεστέρα γένηται, ἵνα μὴ τῆς δούλης φροντίζοντες, τῆς δεσποίνης καταμελῶμεν. Τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, ὑπὲρ τὴν χρεῖαν διαρρήγνυσθαι, καὶ τὴν συμμετρίαν ὑπερβαίνειν; Τοῦτο καὶ τὸ σῶμα λυμαίνεται, καὶ τῆς ψυχῆς τὴν

Ἄς εορτάσωμε λοιπὸν τὴν ἑορτὴν αὐτὴν κατὰ τὴν ὁποία ἀναστήθηκε ὁ Κύριος. Γιατὶ ἀναστήθηκε καὶ ἀνέστησε μαζί του τὴν οἰκουμένην. Καὶ αὐτὸς βέβαια ἀναστήθηκε, ἀφοῦ ἔσπασε τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου, ἐμᾶς ὅμως μᾶς ἀνέστησε ἀφοῦ διέλυσε τοὺς σωροὺς τῶν ἀμαρτιῶν μας. Ἀμάρτησε ὁ Ἀδὰμ καὶ πέθανε, δὲν ἀμάρτησε ὁ Χριστὸς καὶ πέθανε. Καινούριο καὶ παράδοξο πρᾶγμα. Ἐκεῖνος ἀμάρτησε καὶ πέθανε, αὐτὸς δὲν ἀμάρτησε καὶ πέθανε. Για ποιὸ λόγο καὶ γιὰ ποιὸ σκοπὸ; Για νὰ μπορέσει ἐκεῖνος ποὺ ἀμάρτησε καὶ πέθανε νὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου μὲ τὴ βοήθεια ἐκείνου ποὺ δὲν ἀμάρτησε καὶ πέθανε. Ἔτσι γίνεται πολλές φορές καὶ σ' ἐκείνους ποὺ ὀφείλουν χρήματα. Ὁφείλει κάποιος χρήματα σὲ κάποιον καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τὰ ἐπιστρέψει, καὶ γι' αὐτὸ φυλακίζεται. Κάποιος ἄλλος ποὺ δὲν ὀφείλει, ἀλλὰ ποὺ μπορεῖ νὰ τὰ ἐπιστρέψει, ἀφοῦ τὰ δώσει ἐλευθερώνει τὸν ὑπεύθυνον. Ἔτσι ἔγινε καὶ στὸν Ἀδὰμ καὶ στὸ Χριστό. Χρεωστοῦσε ὁ Ἀδὰμ τὸ θάνατο, καὶ τὸν κρατοῦσε φυλακισμένο ὁ διάβολος. Δὲ χρεωστοῦσε ὁ Χριστὸς, οὔτε τὸν κρατοῦσε ὁ διάβολος. Ἦρθε καὶ κατέθεσε τὸ θάνατό του γιὰ χάρι τοῦ φυλακισμένου, μὲ σκοπὸ νὰ τὸν ἐλευθερώσει ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου. Εἶδες τὰ κατορθώματα τῆς ἀνάστασης; εἶδες τὴ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου; εἶδες τὸ μέγεθος τῆς φροντίδας του;

Ἄς μὴ γινόμαστε λοιπὸν ἀχάριστοι πρὸς αὐτὸν τὸν τόσο μεγάλο εὐεργέτη, οὔτε ἐπειδὴ πέρασε ἡ νηστεία νὰ γίνουμε πιὸ ἀδιάφοροι. Ἀλλὰ τώρα ἄς φροντίζουμε τὴν ψυχὴ μας περισσότερο ἀπὸ προηγουμένως, γιὰ νὰ μὴ γίνῃ πιὸ ἀδύνατη, ἐπειδὴ παχαίνει τὸ σῶμα μας, γιὰ νὰ μὴ παραμελοῦμε τὴν οἰκοδέσποινα φροντίζοντας τὴ δούλη. Γιατὶ ποιὸ εἶναι τὸ ὄφελος, πὲς μου, νὰ σκάνουμε ἀπὸ τὴν πολυφαγία καὶ νὰ ξεπερνᾶμε τὸ μέτρο; Αὐτὸ καὶ τὸ σῶμα καταστρέφει καὶ τὴν εὐγένεια τῆς ψυχῆς ζημιώνουμε. Ἀλλὰ

εὐγένειαν προδίδωσιν. Ἀλλὰ τῆς αὐταρκειᾶς καὶ τῆς χρείας γενώμεθα, ἵνα καὶ ψυχῇ καὶ σώματι τὸ προσῆκον ἀποπληρώσωμεν, ἵνα μὴ τὰ ἀπὸ τῆς νηστείας συλλεγέντα ἀθρόον ἅπαντα ἐκχέωμεν. Μὴ γὰρ κωλύω ἀπολαύειν τροφῆς καὶ ἀνίσθαι; Οὐ κωλύω τοῦτο, ἀλλὰ παραινῶ τῆς χρείας γίνεσθαι, καὶ τὴν πολλὴν τρυφὴν ἐκκόπτειν, καὶ μὴ τὸ μέτρον ὑπερβαίνοντας, λυμαίνεσθαι τῆς ψυχῆς τὴν ὑγίαν. Οὐδὲ γὰρ ἡδονῆς λοιπὸν ἀπολαύσεται ὁ τοιοῦτος ὑπερβὰς τῆς χρείας τοὺς ὅρους· καὶ τοῦτο μάλιστα ἴσασιν ἀκριβῶς οἱ διὰ τῆς πείρας αὐτῆς ἐλθόντες· καὶ μυρία ἐντεῦθεν ἑαυτοῖς τεκόντες νοσημάτων εἶδη, καὶ πολλὴν τὴν ἀηδίαν ὑπομείναντες. Ἄλλ' ὅτι μὲν πεισθήσεσθε ταῖς ἡμετέραις παραινέσεσιν οὐκ ἀμφιβάλλω· οἶδα γὰρ ὑμῶν τὸ πειθήνιον.

ε'. Καὶ διὰ τοῦτο ἐνταῦθα τὴν περὶ τούτου στήσας παραινέσεις, πρὸς τοὺς κατὰ τὴν νύκτα τὴν φωτοφόρον ταύτην καταξιοθέντας τῆς τοῦ θεοῦ βαπτίσματος δωρεᾶς τρέψαι βούλομαι τὸν λόγον, τὰ καλὰ ταῦτα τῆς Ἐκκλησίας φυτὰ, τὰ ἄνθη τὰ πνευματικά, τοὺς νέους τοῦ Χριστοῦ στρατιώτας. Πρὸ τῆς χθὲς ὁ Δεσπότης ἐν σταυρῷ ἐτύγχανεν, ἀλλ' ἀνέστη νῦν· οὕτω καὶ οὗτοι, πρὸ τῆς χθὲς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας κατεῖχοντο, ἀλλὰ νῦν συνανέστησαν τῷ Χριστῷ· ἐκεῖνος σώματι ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, οὗτοι ἁμαρτία ἦσαν τεθνηκότες, καὶ ἀπὸ ἁμαρτίας ἀνέστησαν. Ἡ μὲν οὖν γῆ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον τοῦ ἔαρος ρόδα καὶ ἴα καὶ ἄλλα ἡμῖν ἐκδίδωσιν ἄνθη· τὰ μέντοι ὕδατα σήμερον τῆς γῆς τερπνότερον ἡμῖν λειμῶνα ἀνεδείξε.

Καὶ μὴ θαυμάσης, ἀγαπητέ, εἰ ἀπὸ τῶν ὕδατων λειμῶνες ἀνθῶν ἀνεδείχθησαν· οὐδὲ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἡ γῆ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν τὴν βλάστην ἐξέδωκε τῶν

ἃς μᾶς ἱκανοποιοῦν τὰ λίγα καὶ τὰ ἀπαραίτητα, γιὰ νὰ ξεπληρώσουμε ἐκεῖνο ποὺ πρέπει καὶ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα, γιὰ νὰ μὴ σκορπίσουμε ἀμέσως ἐκεῖνα ποὺ συγκεντρώσαμε ἀπὸ τὴ νηστεία. Μήπως λοιπὸν σᾶς ἐμποδίζω νὰ ἀπολαμβάνετε τὰ φαγητὰ καὶ νὰ διασκεδάσετε; Δὲν ἐμποδίζω αὐτά, ἀλλὰ συμβουλεύω νὰ γίνονται τὰ ἀπαραίτητα, καὶ νὰ σταματήσουμε τὴν πολλὴ διασκέδαση καὶ νὰ μὴ καταστρέφουμε τὴν ὑγεία τῆς ψυχῆς μας ξεπερνώντας τὸ μέτρο. Γιατὶ ἐκεῖνος ποὺ ξεπερνᾷ τὰ ὅρια τῆς ἀνάγκης δὲ θὰ ἀπολαύσει καμιά εὐχαρίστηση, καὶ τὸ γνωρίζουν αὐτὸ πολὺ καλὰ ἐκεῖνοι ποὺ τὸ δοκίμασαν, ἀφοῦ προξενοῦν ἀπὸ αὐτὸ πολλές ἀρρώστιες στὸν ἑαυτὸ τους καὶ ὑποφέρουν πολλές στενοχώριες. Ἀλλὰ τὸ ὅτι θὰ ὑπακούσετε στὶς παραινέσεις μου, δὲν ἀμφιβάλλω, γιατί γνωρίζω πόσο ὑπάκουοι εἴστε.

5. Καὶ γι' αὐτὸ ἀφοῦ σταματήσω ἐδῶ τὶς παραινέσεις γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό, θέλω νὰ μεταφέρω τὸ λόγο πρὸς αὐτοὺς ποὺ ἀξιώθηκαν τὴ λαμπρὴ αὐτὴ νύκτα νὰ πάρουν τὴ χάρι τῆς βαπτίσματος, τὰ καλὰ αὐτὰ φυτὰ τῆς Ἐκκλησίας, τὰ πνευματικά ἄνθη, τοὺς νέους στρατιῶτες τοῦ Χριστοῦ. Προχθὲς ὁ Κύριος βρισκόταν στὸ σταυρό, ἀλλὰ ἀναστήθηκε τώρα. Ἔτσι καὶ αὐτοί, προχθὲς τοὺς κρατοῦσε δούλους ἡ ἁμαρτία, ἀλλὰ τώρα ἀναστήθηκαν μαζί με τὸ Χριστό. Ἐκεῖνος με τὸ σῶμα του πέθανε καὶ ἀναστήθηκε, αὐτοὶ ἦταν με τὶς ἁμαρτίες τους νεκροί, καὶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ἀναστήθηκαν. Ἡ γῆ λοιπὸν τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τῆς ἀνοιξῆς μᾶς προσφέρει τριαντάφυλλα καὶ μενεξέδες καὶ ἄλλα λουλούδια. Τὰ νερὰ ὁμως μᾶς παρουσίασαν σήμερα λιβάδι πιὸ ὁμορφο ἀπὸ τὸ τῆς γῆς.

Καὶ μὴν ἀπορήσεις, ἀγαπητέ μου, ἂν βγῆκαν ἀπὸ τὰ νερὰ λιβάδια με λουλούδια. Γιατὶ οὔτε ἡ γῆ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἔβγαλε τὰ εἶδη τῶν

βοτανῶν, ἀλλὰ τῷ ἐπιτάγματι εἴκουσα τοῦ Δεσπότη, Καὶ τὰ ὕδατα δὲ τότε ζῶα ἐξέδωκε κινούμενα, ἐπειδὴ ἤκουσεν· Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἔρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν· καὶ τὸ ἐπίταγμα ἔργον ἐγένετο· ἡ ἄψυχος οὐσία ἐμψυχα ζῶα ἐξέβαλεν. Οὕτω καὶ νῦν τὸ αὐτὸ ἐπίταγμα πάντα εἰργάσατο. Τότε εἶπεν· Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἔρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν· νῦν δὲ οὐχὶ ἔρπετὰ, ἀλλὰ πνευματικὰ χαρίσματα ἀνέδωκε. Τότε ἰχθύας ἀλόγους ἐξήγαγε τὰ ὕδατα· νῦν δὲ ἰχθύας λογικοὺς καὶ πνευματικοὺς ἡμῖν ἀπέτεκεν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ἀλιευθέντας. Δεῦτε γάρ, φησὶν, ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων. Καινὸς ὄντως τῆς ἀλείας ταύτης ὁ τρόπος. Οἱ γὰρ ἀλιεύοντες ἐκ τῶν ὑδάτων ἐκβάλλουσι τοὺς ἰχθύας, καὶ νεκροῦσι τὰ ἀλιεύμενα· ἡμεῖς δὲ εἰς τὰ ὕδατα ἐμβάλλομεν, καὶ ζωογονοῦνται οἱ ἀλιεύμενοι.

Ἦν μὲν ποτε καὶ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων κολυμβήθρα ὕδατος· ἀλλὰ μάθε τί ἴσχυσεν, ἵνα γνῶς ἀκριβῶς τὴν πτωχείαν τὴν Ἰουδαϊκὴν, καὶ εἰδέναι ἔχῃς τὸν πλοῦτον τὸν ἡμέτερον. Κατήρχετο ἐκεῖ, φησὶν, ἄγγελος, καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ, καὶ ὁ πρῶτος καταβαίνων μετὰ τὴν ταραχὴν ἀπήλαυε τῆς θεραπείας. Κατήλθεν ὁ τῶν ἀγγέλων Δεσπότης εἰς τὰ Ἰορδάνεια ρεῖθρα, καὶ ἀγιάσας τῶν ὑδάτων τὴν φύσιν πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐθεράπευσε. Διὰ τοῦτο ἐκεῖ μὲν μετὰ τὸν πρῶτον ὁ καταβάς οὐκ ἔτι ἐθεραπεύετο· Ἰουδαῖοις γὰρ ἐδίδοτο ἡ χάρις τοῖς ἀσθενοῦσι, τοῖς χαμαὶ συρομένοις· ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὸν πρῶτον ὁ δεῦτερος κάτεισι, μετὰ τὸν δεῦτερον ὁ τρίτος καὶ τέταρτος· κἂν μυρίους εἶπης, κἂν τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐμβάλῃς εἰς τὰ νάματα ταῦτα τὰ πνευματικὰ, οὐκ ἀναλίσκεται ἡ χάρις, οὐ δαπανᾶται ἡ δωρεὰ, οὐ ρυποῦται τὰ νάματα, οὐκ

φυτῶν γιατί τὸ ἀπαιτοῦσε ἡ φύση της, ἀλλὰ γιατί ὑπάκουσε στὸ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου. Καὶ τὰ νερὰ ὁμως τότε ἔβγαλαν ζῶα με ζωή, ἐπειδὴ ἄκουσαν· *«Ἄς βγάλουν τὰ νερὰ ἔρπετὰ ζωντανά»* (Γεν. 1, 20). Καὶ ἡ προσταγὴ πραγματοποιήθηκε, ἡ ἄψυχη οὐσία ἔβγαλε ζωντανὰ ζῶα. Ἔτσι καὶ τώρα ἡ ἴδια προσταγὴ ἔκαμε τὰ πάντα. Τότε εἶπε· *«Ἄς βγάλουν τὰ νερὰ ἔρπετὰ ζωντανά»*, τώρα ὁμως δὲ ἔβγαλαν ἔρπετὰ, ἀλλὰ πνευματικὰ χαρίσματα. Τότε τὰ νερὰ ἔβγαλαν ψάρια χωρὶς λογικό, τώρα ὁμως μᾶς γέννησαν ψάρια λογικά καὶ πνευματικὰ πού τὰ ψάρευαν οἱ ἀπόστολοι. Γιατί λέγει· *«Ἀκολουθήστε με καὶ θὰ σᾶς κάνω ἱκανοὺς νὰ ψαρεύετε ἀνθρώπους»* (Ματθ. 4, 19). Εἶναι ἀλήθεια καινούριος αὐτὸς ὁ τρόπος ψαρέματος. Γιατί αὐτοὶ πού ψαρεύουν βγάζουν ἀπὸ τὰ νερὰ τὰ ψάρια, καὶ ὅσα ψαρεύουν τὰ νεκρώνουν. Ἐμεῖς ἀντίθετα τοὺς ρίχνουμε μέσα στὰ νερὰ καὶ παίρνουν ζωὴ ἐκεῖνοι πού ψαρεύονται.

Ἦπῃρχε κάποτε καὶ στοὺς Ἰουδαίους κολυμβήθρα με νερό. Ἀλλὰ μάθε ποιά δύναμη εἶχε, γιὰ νὰ γνωρίσεις καλὰ τὴ φτώχεια τῶν Ἰουδαίων καὶ νὰ μπορέσεις νὰ ἀντιληφθεῖς τὸ δικὸ μας πλοῦτο. *«Κατέβαινε ἐκεῖ»*, λέγει, *«ἓνας ἄγγελος καὶ τάραξε τὸ νερό, καὶ ἐκεῖνος πού θὰ ἔμπαινε πρῶτος ὕστερα ἀπὸ τὸ κούνημα τοῦ νεροῦ, θεράπευόταν»* (Ἰω. 5, 4). Κατέβηκε ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων στὰ νερὰ τοῦ Ἰορδάνη, καὶ ἀφοῦ ἀγίασε τὰ νερὰ θεράπευσε ὅλη τὴν οἰκουμένη. Γι' αὐτὸ ἐκεῖ ἐκεῖνος πού κατέβαινε ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο δὲ θεραπεύοταν πιά, γιατί στοὺς Ἰουδαίους ἡ χάρις δινόταν στοὺς ἄρρωστους, σ' ἐκείνους πού σύρονταν στὸ ἔδαφος. Ἐδῶ ὁμως ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο μπαίνει ὁ δεῦτερος, ὕστερα ἀπὸ τὸ δεύτερο ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος. Καὶ ἂν ἀκόμη πεῖς πάρα πολλοὺς, καὶ ἂν ἀκόμη ὅλη τὴν οἰκουμένη βάλεις μέσα σ' αὐτὰ τὰ πνευματικὰ νερὰ, δὲν ξοδεύεται ἡ χάρις, δὲν τελειώνει ἡ δωρεὰ, δὲ

έλαττοῦται ἢ φιλοτιμία.

Εἶδες μέγεθος δωρεᾶς; Ἀκούετε οἱ σήμερον καὶ κατὰ τὴν νύκτα ταύτην εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ πολιτογραφηθέντες, καὶ ἀξίαν τοῦ μεγέθους τῶν δωρεῶν τὴν φυλακὴν ἐπιδείξασθε, ἵνα καὶ δαμιλεστέραν τὴν χάριν ἐπισπάσησθε· ἢ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἤδη ὑπηργμένοις εὐγνωμοσύνη τὴν φιλοτιμίαν ἐκκαλεῖται τοῦ Δεσπότη. Οὐκ ἔξεστί σοι, ἀγαπητέ, λοιπὸν ἀδιαφόρως ζῆν· ἀλλὰ θεὸς σαυτῷ νόμους καὶ κανόνας, ὥστε μετὰ ἀκριβείας ἅπαντα διαπράττεσθαι, καὶ πολλὴν τὴν φυλακὴν καὶ περὶ τὰ ἀδιάφορα νομιζόμενα εἶναι ἐπιδείκνυσθαι. Ἀγὼν γὰρ ἔστι καὶ πάλη πᾶς ὁ παρὼν βίος, καὶ τοὺς ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ τῆς ἀρετῆς ἅπαξ εἰσελθόντας προσήκει πάντα ἐγκρατεῦσθαι. Πᾶς γὰρ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεῦεται. Οὐχ ὁρᾶς ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ὅπως πολλὴν ποιοῦνται τὴν ἑαυτῶν ἐπιμέλειαν οἱ πρὸς ἀνθρώπους τὴν πάλην ἀναδεχόμενοι, καὶ μετὰ πόσης ἐγκρατείας τὴν τοῦ σώματος ἄσκησιν ἐπιδείκνυνται; Οὕτω δὴ ἐνταῦθα. Ἐπειδὴ οὐ πρὸς ἀνθρώπους ἡμῖν ἔστιν ἡ πάλη, ἀλλὰ πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, καὶ ἡ ἄσκησις ἡμῶν καὶ ἡ ἐγκράτεια πνευματικὴ ἔστω· ἐπειδὴ καὶ τὰ ὅπλα ἡμῶν, ἅπερ ἡμᾶς ἐνέδυσεν ὁ Δεσπότης, πνευματικὰ τυγχάνει.

Ἐχέτω τοίνυν καὶ ὀφθαλμὸς ὄρους καὶ κανόνας, ὥστε μὴ ἀπλῶς ἐπιτηδᾶν πᾶσι τοῖς προσπίπτουσι· καὶ ἡ γλῶσσα τειχίον ἔχέτω, ὥστε μὴ προτρέχειν τῆς διανοίας. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ οἱ ὀδόντες καὶ τὰ χεῖλη πρὸς τὴν τῆς γλώττης ἀσφάλειαν δεδημιούργηται, ἵνα μηδέποτε ἀπλῶς ἀναπετάσασα τὰς θύρας ἡ γλῶσσα ἐξίη, ἀλλ' ἐπειδὴν καλῶς τὰ καθ' ἑαυτὴν διαθῆ, τότε μετὰ πάσης εὐκοσμίας προῆι,

μολύνονται τὰ νερά, δὲν ἐλαττώνεται ἡ γενναιοδωρία του.

Εἶδες πόσο μεγάλη εἶναι ἡ δωρεά; Ἀκοῦτε αὐτὰ ἐσεῖς ποῦ σήμερα καὶ αὐτὴ τὴ νύχτα γίνετε πολίτες στὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, καὶ φυλάζετε τα ὅπως ἀξίζει στὶς πολλές δωρεές, γιὰ ν' ἀποσπάσετε πιὸ ἄφθονη τὴ χάρη. Γιατὶ ἡ εὐγνωμοσύνη γι' αὐτὰ ποῦ μᾶς ἔδωσε ἤδη προσκαλεῖ τὴ γενναιοδωρία τοῦ Κυρίου. Δὲν ἐπιτρέπεται, ἀγαπητέ, νὰ ζεῖς ἀδιάφορα στὸ ἐξῆς, ἀλλὰ ὄρισε στὸν ἑαυτό σου νόμους καὶ κανόνες, ὥστε νὰ κάνεις τὰ πάντα στὴν ἐντέλεια καὶ νὰ φυλάγεσαι πολὺ καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ θεωροῦνται ὅτι εἶναι κακά. Γιατὶ ὅλη ἡ παρούσα ζωὴ εἶναι ἀγῶνας καὶ πάλη, καὶ πρέπει ἐκεῖνοι ποῦ μπαίνουν μιὰ γιὰ πάντα στὸ στάδιο αὐτὸ τῆς ἀρετῆς νὰ εἶναι ἐγκρατεῖς σ' ὅλα. «*Γιατὶ καθέννας ποῦ ἀγωνίζεται, εἶναι ἐγκρατὴς σ' ὅλα*» (Α' Κορ. 9, 25). Δὲ βλέπεις στοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνες πῶς φροντίζουν πολὺ γιὰ τὸν ἑαυτό τους ἐκεῖνοι ποῦ δέχονται νὰ παλέψουν μὲ ἀνθρώπους, καὶ μὲ πόση ἐγκράτεια κάνουν τὴν ἄσκησι τοῦ σώματός τους; Ἔτσι βέβαια καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ γίνεται. Ἐπειδὴ ἡ πάλη μας δὲν εἶναι μὲ ἀνθρώπους, ἀλλὰ μὲ τὰ πονηρὰ πνεύματα, καὶ ἡ ἄσκησι καὶ ἡ ἐγκράτειά μας ἄς εἶναι πνευματικὴ, ἀφοῦ καὶ τὰ ὅπλα μας, ποῦ μᾶς ἔδωσε ὁ Κύριος, εἶναι πνευματικὰ.

Ἄς ἔχουν λοιπὸν καὶ τὰ μάτια περιορισμοὺς καὶ κανόνες, ὥστε νὰ μὴν πέφτουν χωρὶς σκέψη σ' ὅλα ποῦ συναντοῦν. Καὶ ἡ γλῶσσα ἄς ἔχει φράχτη, ὥστε νὰ μὴ τρέχει πρὶν ἀπὸ τὸ νοῦ. Γι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ τὰ δόντια καὶ τὰ χεῖλη δημιουργήθηκαν γιὰ τὴν προφύλαξι τῆς γλώσσας, γιὰ νὰ μὴ βγεῖ ποτὲ χωρὶς σκέψη ἀφοῦ ἀνοίξει τὶς πόρτες, ἀλλ' ὅταν τακτοποιήσει καλὰ τὰ δικά της, τότε μὲ κάθε σεμνότητα νὰ προχωρήσει καὶ νὰ προφέρει τέτοια λόγια, γιὰ νὰ ὠφελεῖ ἐκείνους ποῦ ἀκούουν καὶ νὰ λέγει ἐκεῖνα ποῦ συντελοῦν στὴν οἰκοδομὴ τῶν ἀκροατῶν. Καὶ πρέπει νὰ

καὶ τοιαῦτα προφέρῃ ῥήματα, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσι, κάκεῖνα φθέγγηται, ἃ πρὸς οἰκοδομὴν συντείνει τῶν ἀκούοντων. Καὶ τὸν ἄτακτον δὲ γέλωτα πάντῃ ἐκκλίνειν δεῖ, καὶ τὸ βάδισμα ἤρεμον ἔχειν καὶ ἡσύχιον, καὶ τὴν στολὴν κατεσταλμένην, καὶ διὰ πάντων ἀπαξιαπλῶς ρυθμίζεσθαι προσήκει τὸν ἀπογραψάμενον εἰς τὸ τῆς ἀρετῆς στάδιον· ἡ γὰρ τῶν μελῶν τῶν ἔξωθεν εὐταξία εἰκὼν τίς ἐστὶ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ καταστάσεως.

Σ'. Ἐὰν εἰς τοιαύτην συνήθειαν ἐκ προοιμίων ἑαυτοὺς καταστήσωμεν, ὁδῶ βαδίζοντες λοιπὸν μετ' εὐκολίας, τὴν ἀρετὴν ἅπασαν διανύσομεν, καὶ οὐδὲ πολλοῦ πόνου δεησόμεθα, καὶ πολλὴν ἐπισπασόμεθα τὴν ἄνωθεν ῥοπήν. Οὕτω γὰρ δυνασόμεθα καὶ τὰ κύματα τοῦ παρόντος βίου μετὰ ἀσφαλείας διαδραμεῖν, καὶ τῶν τοῦ διαβόλου παγίδων ἀνώτεροι καταστάντες, τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ἀποφεύγει ἐντελῶς τὰ ἄπρεπα γέλια, νὰ ἔχει ἤρεμο καὶ ἡσυχο βάδισμα νὰ ἔχει σεμνὸ ντύσιμο, καὶ γενικὰ πρέπει νὰ ρυθμίζει τὰ πάντα ἐκεῖνος ποὺ διάλεξε τὸ στάδιο τῆς ἀρετῆς. Γιατὶ ἡ καλὴ διαγωγή τῶν ἐξωτερικῶν μας μελῶν εἶναι εἰκόνα τῆς κατάστασης ποὺ ἐπικρατεῖ στὴν ψυχὴ μας.

6. Ἐὰν φέρομε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοὺς ἑαυτοῦς μας σὲ τέτοια συνήθεια, βαδίζοντας στὸ ἐξῆς με εὐκολία τὸ δρόμο μας, θὰ κατορθώσουμε ὅλη τὴν ἀρετὴ, καὶ δὲ θὰ χρειασθοῦμε πολὺ κόπο καὶ θὰ προσελκύσουμε μεγάλη βοήθεια ἀπὸ τὸ Θεό. Ἔτσι λοιπὸν θὰ μπορέσουμε καὶ τὰ κύματα τῆς παρούσας ζωῆς νὰ περάσουμε με ἀσφάλεια καί, ἀφοῦ ἐξουδετερώσουμε τὶς παγίδες τοῦ διαβόλου, νὰ ἐπιτύχουμε τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, με τὴ χάρη καὶ τὴ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ, μαζί με τὸν ὁποῖο στὸν Πατέρα καὶ συγχρόνως στὸ ἅγιο Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ δύναμη, ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐναλλακτικὴ ἀπόδοση μέσου τμήματος

(...) Σήμερον ἐορτάζομε τὴν λαμπρὰν νίκην μας. Σήμερον ὁ Κύριος ἡμῶν ἔστησε τὸ τρόπαιον κατὰ τοῦ θανάτου, κατέλυσε τὴν τυραννίαν τοῦ διαβόλου καὶ μᾶς ἐχάρισε τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας διὰ τῆς ἀναστάσεως. Ὅλοι χαίρομεν, σκιρτῶμεν, ἀγαλλόμεθα. Ἄν καὶ ὁ Κύριός μας Χριστὸς ἐνίκησε καὶ ἔστησε τὸ τρόπαιον, ἐν τούτοις κοινὴ εἶναι ἡ εὐφροσύνη καὶ ἡ χαρὰ μας.

Ὅλα τοῦτα τὰ ἔκαμε διὰ τὴν ἰδικὴν μας σωτηρίαν καὶ με τὰ ἴδια μέσα ποὺ μᾶς κατεπάλαισεν ὁ διάβολος, ἀκριβῶς με τὰ ἴδια τὸν ἐνίκησεν ὁ Χριστός. Ἔλαβε τὰ ἴδια ὄπλα καὶ τὸν κατεπολέμησε με αὐτά. Πῶς, ἄκουσέ το. Ἡ Παρθένος, τὸ Ξύλον καὶ ὁ Θάνατος ἦσαν τὰ σύμβολα τῆς ἰδικῆς μας ἤττας. Παρθένος εἶναι ἡ Εὐα. Οὐδέποτε εἶχε γνωρίσει ἄνδρα, ὅταν ὑπέστη τὴν ἀπάτη. Ξύλον εἶναι τὸ δένδρον καὶ Θάνατος τὸ

ἐπιτίμιον ἐναντίον τοῦ Ἀδάμ. Εἶδες πῶς ἡ παρθένος, τὸ ξύλον καὶ ὁ θάνατος ἔγιναν τὰ σύμβολα τῆς ἥττας μας;

Κοίταξε τώρα πῶς ἔγιναν αἷτια τῆς νίκης. Ἀντὶ τῆς Εὐας ἢ Μαρίας, ἀντὶ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ πονηροῦ, τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ, ἀντὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδάμ, ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου. Εἶδες μὲ ποιὰ μέσα ἐνίκησεν, ἐνῶ μὲ τὰ ἴδια ἠττᾶται;

Γύρω ἀπὸ τὸ δένδρον ἐπάλαισε καὶ ἐνίκησε τὸν Ἀδάμ ὁ διάβολος; Γύρω ἀπὸ τὸν σταυρὸν ἐνίκησε τὸν διάβολο ὁ Χριστός. Καὶ τὸ μὲν ξύλον ἐκεῖνο, τὸ δένδρον ἔστειλε εἰς τὸν Ἄδην, ἐνῶ τοῦτο, τὸ τοῦ σταυροῦ, ἀνεκάλει καὶ ὅσους εἶχον ὑπάγει εἰς τὸν Ἄδην. Τὸ πρῶτον ἔκρυπτε τὸν ἠττημένον, ὅπως τὸν αἰχμάλωτον καὶ τὸν γυμνόν, ἐνῶ τὸ δεύτερον, ἐδείκνυεν εἰς ὅλους τὸν νικητὴν, προσηλωμένον γυμνὸν ἐφ' ὑψηλοῦ σημείου. Καὶ ὁ μὲν θάνατος εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν συμπαρέσυρε καὶ τοὺς μετὰ τὸν Ἀδάμ, ἐνῶ ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀνέστησεν ἀληθῶς καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ θανόντας. «Ποῖος θὰ περιγράψει τὰς δυνάμεις τοῦ Κυρίου καὶ θὰ κάνει νὰ εἰσακουσθοῦν ὅλαι αἱ αἰνέσεις του;». Διὰ τοῦ θανάτου ἐγίναμεν ἀθάνατοι, ἀνέστημεν ἀπὸ τὴν πτῶσιν καὶ ἀπὸ νικημένοι κατέστημεν νικηταί.

Αὐτὰ εἶναι τὰ κατορθώματα τοῦ σταυροῦ, αὐτὴ εἶναι ἡ μεγίστη ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως. Σήμερον σκιρτοῦν οἱ ἄγγελοι καὶ ὅλαι αἱ δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ ἀγάλλονται εὐχαριστούμενοι διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Ἄν διὰ τὴν μετάνοιαν καὶ ἐνὸς ἁμαρτωλοῦ γίνεται χαρὰ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, πολὺ περισσότερον συμβαίνει τοῦτο διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς οἰκουμένης.

Σήμερον ὁ Χριστὸς ἠλευθέρωσε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀπὸ τὴν τυραννία τοῦ διαβόλου καὶ τὴν ἐπανέφερον εἰς τὴν προηγουμένην τῆς εὐγένειαν. Ὅταν λοιπὸν ἴδω τὴν ἀρχικὴν μου καταβολὴν οὕτω νὰ νικᾷ τὸν θάνατον, δὲν φοβοῦμαι πλέον, δὲν ἀπεχθάνομαι τὸν πόλεμον, οὔτε κάμπτομαι διὰ τὴν ἀδυναμίαν μου, ἀλλὰ αἰσθάνομαι τὴν θεῖαν δύναμιν σύμμαχόν μου εἰς τὸ μέλλον. Ἐκεῖνος ποῦ θὰ κατανικήσει τὴν τυραννίαν τοῦ θανάτου καὶ θὰ μπορέσει νὰ ἀχρηστεύσει τὴν δύναμίν του, τί νομίζετε, δὲν θὰ κάνει τὸ πᾶν διὰ τοὺς συνανθρώπους του, τῶν ὁποίων τὴν μορφήν ἐδέχθη ὁ Χριστὸς νὰ λάβει λόγῳ τῆς μεγάλης του φιλανθρωπίας καὶ νὰ πολεμήσει ὑπὸ τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν τὸν διάβολον;

Σήμερον ἡ σύναξις τῶν ἀγγέλων καὶ ὁ χορὸς ὄλων τῶν οὐρανίων δυνάμεων ἀγάλλονται διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Σκέψου, λοιπὸν, ἀγαπητέ, τὸ μέγεθος τῆς χαρᾶς, ἀφοῦ καὶ αἱ οὐράνια δυνάμεις συνεορτάζουν μὲ ἡμᾶς καὶ χαίρουν ἐπίσης διὰ τὰ ἰδικὰ μας ἀγαθὰ. Ἄν καὶ εἶναι ἰδικὴ μας ἡ χάρις ποῦ μᾶς παρεχώρησεν ὁ Χριστὸς, ἐν τούτοις εἶναι καὶ ἰδικὴ των ἢ εὐχαρίστησις. Διὰ τοῦτο δὲν ἐντρέπονται νὰ συνεορτάζουν μαζί μας.

Ἀλλὰ τί λέγω, ὅτι μόνον οἱ σύνδουλοί μας δὲν ἐντρέπονται νὰ συνεορτάζουν; Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν, δὲν ἐντρέπεται νὰ συνεορτάζει μαζί μας. Ἀλλὰ διατὶ εἶπον δὲν ἐντρέπεται; Ὅχι μόνον δὲν ἐντρέπεται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιθυμεῖ. Ἀπὸ ποῦ τεκμαίρεται αὐτό; Ἄκουσέ τον τί λέγει: «Ἐπεθύμησα σφοδρῶς νὰ φάγω μαζί σας τοῦτο τὸ Πάσχα». Δηλαδή ἀφοῦ ἐπεθύμησε νὰ φάγει, αὐτὸ σημαίνει καὶ νὰ συνεορτάσει.

Όταν δεις όχι μόνον τούς ἀγγέλους καὶ τὴν σύναξιν ὅλων τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων νὰ συνορτάζει μαζί μας, τί σοῦ ἀπομένει διὰ νὰ εὐφρανθεῖς; Λοιπόν, ἄς μὴ εἶναι κανεὶς κατηφῆς σήμερον λόγῳ πενίας. Ἡ ἑορτὴ εἶναι πνευματικὴ....

Ἄς ἐορτάσωμεν, λοιπόν, τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ἀνέστη καὶ μαζί του συνανέστησε τὴν οἰκουμένην. Καὶ αὐτὸς μὲν ἀνέστη θραύσας τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου, ἡμᾶς δὲ ἀνέστησε συντρίψας τὰς ἀλυσίδας τῶν ἁμαρτιῶν μας. Ὁ Ἀδὰμ ἡμάρτησε καὶ ἀπέθανεν. Ὁ Χριστὸς δὲν ἡμάρτησε καὶ ἀπέθανεν. Καινοφανὲς καὶ παράδοξον. Ὁ πρῶτος ἡμάρτησε καὶ ἀπέθανεν. Ὁ δεῦτερος δὲν ἡμάρτησε, ἀλλὰ ἀπέθανεν. Διὰ ποῖον λόγον καὶ διατί; Διὰ νὰ μπορέσει ὁ ἁμαρτήσας καὶ ἀποθανῶν νὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου μέσῳ τοῦ μὴ ἁμαρτήσαντος καὶ ἀποθανόντος.

Ἔτσι πολλακίς γίνεται καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ὅσων ὀφείλουν χρήματα. Ὅφειλει κάποιος εἰς κάποιον ἀργύρια, δὲν ἔχει νὰ τὰ καταβάλει καὶ ἔνεκα τούτου φυλακίζεται. Ἐνας ἄλλος ποῦ δὲν ὀφείλει καὶ ποῦ ἠμπορεῖ νὰ τὰ καταβάλει, τὰ καταθέτει καὶ ἀπολύεται ὁ ὑπόλογος.

Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀδὰμ καὶ τοῦ Χριστοῦ. Ὁφείλεν ὁ Ἀδὰμ τὸν θάνατον καὶ ἐκρατεῖτο ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Ὁ Χριστὸς οὔτε ὀφείλεν, οὔτε ἐκρατεῖτο. Ἦλθεν ὁμοῦ καὶ κατέβαλε τὸν θάνατον ὑπὲρ τοῦ κρατουμένου, προκειμένου νὰ τὸν ἀπολύσει ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου.

Εἶδες τὸ κατόρθωμα τῆς Ἀναστάσεως; Εἶδες τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου; Εἶδες μέγεθος φροντίδος; Λοιπόν, ἄς μὴ γινώμεθα ἀγνώμονες δι' αὐτὸν τὸν οὕτως εὐεργετήσαντα ἡμᾶς, μήτε, ἐπειδὴ ἐπέρασεν ἡ νηστεία, νὰ καταστῶμεν ἀμελέστεροι. Ἀντιθέτως, τώρα παρὰ ποτέ, ἄς ἐπιμελούμεθα περισσότερο τὴν ψυχὴν μας, διὰ νὰ μὴ γίνεται ἀσθενεστέρα, ὅταν εὐχαριστῶμεν τὴν σάρκα μας, πράγμα ποῦ ὁμοιάζει μὲ τὸ νὰ περιποιούμεθα τὴν δούλην καὶ νὰ παραμελῶμεν τὴν δέσποιναν.
